

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету

30 серпня 2024 року,

протокол № 2.

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег Омельчук

30 серпня 2024 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування**

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Доцент кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій, кандидат
економічних наук, доцент
26 серпня 2024 року

Віталій КУДЕЛЬСЬКИЙ

СХВАЛЕНО

Рішенням кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
27 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри, доцентка, кандидатка
економічних наук, доцентка

Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

27 серпня 2024 року

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка
28 серпня 2024 року

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року, протокол № 1.
Перша проректорка, голова методичної ради,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка

Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	— 3
2. Заплановані результати навчання	— 4
3. Програма навчальної дисципліни	— 5
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	— 9
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	— 9
4.2. Аудиторні заняття	— 10
4.3. Самостійна робота студентів	— 10
5. Методи навчання та контролю	— 10
6. Схема нарахування балів	— 11
7. Рекомендована література	— 12
7.1. Підручники та навчальні посібники	— 12
7.2. Допоміжна література	— 12
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	— 13

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 07 Управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 073 Менеджмент
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Історія менеджменту
5. Тип дисципліни	– обов'язкова
6. Код дисципліни	– ППО 1
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший
10. Семестр	– перший
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 32
% від загального обсягу	– 35,6
лекційні заняття (годин)	– 16
% від обсягу аудиторних годин	– 50,0
семінарські заняття (годин)	– 16
% від обсягу аудиторних годин	– 50,0
самостійна робота (годин)	– 58
% від загального обсягу	– 64,4
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 2
самостійної роботи	– 3,22
2) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 12
% від загального обсягу	– 13,3
лекційні заняття (годин)	– 6
% від обсягу аудиторних годин	– 50
семінарські заняття (годин)	– 6
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 78
% від загального обсягу	– 86,7
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 2
самостійної роботи	– 4,33
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) супутні дисципліни	– ЗПО 1. Економічна теорія
2) наступні дисципліни	– ППО 9. Менеджмент
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Спеціальні компетентності СК 7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.
Результати навчання	ПР 2. Зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя. ПР 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства. ПР 8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:	
1. Знання	
1.1)	відтворювати передумови еволюції менеджменту в понятійно-термінологічному апараті управління;
1.2)	називати етапи історичного розвитку менеджменту;
1.3)	характеризувати управлінські ідеї та їх вплив на розвиток менеджменту;
1.4)	встановлювати зв'язок між людськими відносинами та системою управління;
1.5)	описувати історичні підходи до управління.
2. Розуміння	
2.1)	пояснювати зміст основних термінів, що розкривають суть історії менеджменту;
2.2)	класифікувати школи в історії менеджменту;
2.3)	пояснювати особливості розвитку системи управління;
2.4)	пояснювати теорії заохочування та мотивації;
2.5)	з'ясовувати базові аспекти формування лідерських якостей та керівництва.
3. Застосування знань	
3.1)	виявляти особливості розвитку менеджменту в різні історичні періоди;
3.2)	планувати підходи до узагальнення теорії управління на перспективу;
3.3)	визначати наслідки прийняття управлінських ідей в різний історичний період ;
3.4)	застосовувати інструменти та ідеї в інтелектуальному розвитку особистості в системі менеджменту;
3.5)	розробляти програми управлінських ідей до вирішення аналогічних проблем управління організацією.
4. Аналіз	
4.1)	аналізувати умови виникнення та розвитку теорії управління;
4.2)	порівнювати управлінські ідеї в різних цивілізаціях;
4.3)	здійснювати формування управлінської думки в школі людських відносин;
4.4)	співвідносити теорії виникнення та формування лідерських якостей;

4.5)	визначати вплив історичних подій на розвиток менеджменту.
5. Синтез	
5.1)	аргументувати необхідність поєднання професійних якостей менеджерів;
5.2)	узагальнювати сучасні підходи до управління організаціями та підприємствами;
5.3)	узагальнювати класичні підходи до управління підприємствами;
5.4)	інтегрувати сучасні підходи в практику управління організаціями.
6. Оцінювання	
6.1)	оцінювати ефективність менеджерських якостей в історичному аспекті;
6.2)	порівняти управлінські ідеї в різні історичні епохи;
6.3)	оцінити ефективність системи управління групою осіб в історичному аспекті;
6.4)	оцінити та порівняти ефективність роботи менеджерів при різних економічних системах;
6.5)	оцінити вплив системи усунення організаційних проблем в різних цивілізаціях.
7. Створення (творчість)	
7.1)	поєднувати історичні та сучасні системи управління та поділу праці;
7.2)	розробляти системний підхід до становлення та впровадження змін в організації управління;
7.3)	поєднувати історичні та сучасні системи управління організаціями;
7.4)	пропонувати нові форми управлінської діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет і підходи до аналізу управління як наукової дисципліни

Еволюція управлінської думки як предмет історії вчень менеджменту. Передумови виникнення науки управління. Історія виникнення і розвитку теорій управління. Еволюція менеджменту як наукової дисципліни. Управлінські революції. Етапи і школи в історії менеджменту. Управління виробництвом як система. Основні положення традиційного і сучасного менеджменту. Методи вивчення історії менеджменту. Еволюція вимог до менеджерів. Культурне середовище менеджменту.

Організація як форма діяльності людей. Необхідність управління організаціями. Управління виробництвом як система. Основні положення традиційного і сучасного менеджменту. Еволюція вимог до менеджерів. Школи управління й основні підходи до їх вивчення.

Тема 2. Зародження світової управлінської думки

Ранні вчення менеджменту. Передумови виникнення управління в ранніх цивілізаціях. Історія розвитку управлінських ідей в давнину.

Управлінський погляд на систему суспільного поділу праці в країнах Сходу. Поява писемності та її вплив на формування управлінських рішень. Становлення і розвиток основних функцій і принципів менеджменту в стародавньому Китаї та Індії. Зародження управлінських ідей в концепціях мислителів стародавнього Сходу. Мистецтво управління в концепціях давньокитайських мислителів.

Управління в період індустріалізації, що наближалася. Меркантилізм. Фізіократія. Пробудження управлінської думки. Становлення державності та перша управлінська практика.

Роберт Оуен – менеджер і батько сучасного менеджменту з управління персоналу.

Тема 3. Управлінська думка в Україні з часів Київської Русі до кінця XIX століття

Розвиток ідей управління в Україні за часів Київської Русі. Розвиток управлінської думки в Україні до середини XIX століття. Першовитоки менеджменту. Становлення перших теорій управління. Наукові погляди Михайла Андрійовича Балудянського, Василя Назаровича Каразіна. Випускники Києво-Могилянської Академії.

Управлінська думка в Україні з другої половини XIX століття до 1917 року. Наукові погляди Івана Васильовича Вернадського, Миколи Християновича Бунге, Михайла Івановича Туган-Барановського. Етапи розвитку управлінської науки до 1917 року. Розвиток

промисловості та формування управлінської думки. Використання методики управління в практичній роботі органу республіканського ладу - народних зборів. Сутність управлінських революцій та їх вплив на розвиток менеджменту. Типологія та деталізація управлінських революцій.

Тема 4. Виникнення і розвиток наукового управління

Менеджмент періоду промислової революції в Англії. Формування менеджменту в США. Індустріалізація в США: пріоритети управління і виробництва. Управлінська думка в Америці. Поширення знань про управління. Виникнення освіти для менеджерів. Фредерік Тейлор – творець наукового менеджменту. Наукові праці Ф. Тейлора. Науковий менеджмент Генрі Ганта. Наукові розробки подружнього союзу Френка і Ліліан Гілбрейт. Гаррінгтон Емерсон: досягнення ефективності через організацію. 12 принципів продуктивності. Промисловий переворот і нова культура управління ринковою етикою. Погляди науковців, теоретиків епохи Відродження та Просвітництва. Влада та економічна активність у формуванні управлінських якостей людини. Створення владних шкіл та перші підприємницькі рішення.

Поняття і сутність промислової революції в менеджменті. Концептуальні підходи до управління. Зв'язок між промисловою революцією і розвитком ідей управління. Управлінські функції: планування, організація, координація, мотивація, контроль та їх коротка характеристика.

Тема 5. Адміністративна школа управління

Загальна теорія менеджменту або «Файолізм». Анрі Файоль: особистість і кар'єра. Необхідність теорії менеджменту і сутність адміністративної школи. Принципи менеджменту. Елементи менеджменту. Уніфікація завдань менеджменту. Цілі організації і координація дій Джеймса Муні.

Вчення Макса Вебера про бюрократію. Бюрократія як «ідеальний тип» адміністративної організації. Різновиди влади. Елементи бюрократії. Аналіз форм розподілу праці. Ідея «економічної людини» з прагненням до збагачення і задоволення особистих потреб. Концепція розподілу фізичної і розумової праці.

Управління виробництвом з врахуванням людського фактору та морального стимулювання працівників. Сутність нових форм управлінського менеджменту: переконання і умовляння. Сутність філософії людського фактору в менеджменті.

Тема 6. Розвиток наукового менеджменту

Науковий підхід до дослідження управління в XX-XXI столітті. Системний підхід у сучасному управлінні. Теорія загальних систем Людвіга фон Берталанфі, Кеннета Боулдінга. Концепція управління згідно з цілями Пітера Друкера. Модель «Мак-Кінсі 7С» Томаса Пітерса і Роберта Уотермана. Ситуаційний підхід. Концепція стратегічного управління Ігора Ансоффа. Стратегія функціонування Майкла Портера. Сучасні стратегії розвитку. Особливості і тенденції сучасного менеджменту.

Вплив колективу на формування управлінської думки. Поняття першокласного робітника та вимоги до його кваліфікації. Інтелект, воля і прагнення людини до досягнення поставленої мети. Значення людського фактора в управлінні організацією. Психологічні та фізіологічні особливості працівника. Роль професійних союзів. Розвиток управлінського мислення. Впровадження в менеджмент сучасних вимірювальних методів та інструментів. Програми стимулювання: мотивація та особиста зацікавленість. Використання адміністративних груп для виконання поставлених завдань. Встановлення оптимального розміру організації для забезпечення найбільш сприятливих результатів діяльності. Формування управлінських здібностей.

Тема 7. Школа людських відносин. Сучасний біхевіоризм

Народження промислової психології Гюго Мюнстерберга. Філософ бізнесу Меррі Фоллет. Вступ в епоху школи людських відносин. Хоторнські експерименти Джоржа Елтона Мейо. Наукові погляди Фріца Ротлісбергера. Людські відносини, лідерство і мотивація. Організаційна інтеграція Честера Бернарда. Сутність організації. Організації формальні і неформальні. Теорія влади. Функції керівника. Розвиток школи «людських відносин»: від

психоаналізу до біхевіоризму. Теорія ієрархії потреб за Абрахамом Маслоу. Мотивація для самореалізації. Сучасний біхевіоризм. Теорія «поведінки людини» Кріса Арджиріса. Теорія «Х» та «У» Дугласа Мак-Грегора. Теорія «Z» Вільяма Оучі.

Підвищення ефективності роботи працівників. Поняття мотивування. Зміст програми інтерв'ювання. Основні правила поведінки в групі. Нові підходи до визначення менеджерських якостей. Системний підхід до управління. Формування нових напрямків, шкіл, течій трактування і вивчення менеджменту як науки.

Принципи нормування праці. Роль менеджера в системі управління. Механізм відбору і навчання персоналу, систему стимулювання і винагород. Визнання управління наукою і самостійною галуззю дослідження. Формування ситуативного підходу до менеджменту.

Тема 8. Розвиток управлінської думки в Україні в XX-XXI столітті

Розвиток управлінської думки із загальноцивілізаційних позицій. Розвиток національно обумовленої управлінської думки. Концепція «Організаційного управління» О.О. Богданова. Концепція «Фізіологічного оптимуму» О.А. Єрманського. Концепція «Вузької бази» О.К. Гастєва. Концепція «Організаційної діяльності» П.М. Керженцева. «Соціально-трудова концепція управління виробництвом» Н.А.Вітке. «Теорія адміністративної ємності» Ф.Р. Дунаєвського. Управлінська думка повоєнного періоду. Професіоналізація менеджменту в Україні. Бізнес-освіта в умовах професіоналізації менеджменту.

Інструменти та ідеї у інтелектуального розвитку особистості в системі менеджменту. Аналіз поведінки робітника та групи осіб в системі виробничих відносин. Підходи до загальної теорії управління. Розвиток теорії організації. Системний підхід на питання структури, управління, поділу влади, ставлення до впровадження змін, конфліктів та інших загальних організаційних проблем. Застосування підходів різних шкіл управління організацією: підходи кількісної школи, системний, ситуативний, процесний підходи.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Предмет і підходи до аналізу управління як наукової дисципліни	12	2	2	–	–	8	11	1	–	–	–	10
2.	Зародження світової управлінської думки	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
3.	Управлінська думка в Україні з часів Київської Русі до кінця XIX століття	11	2	2	–	–	7	11	1	1	–	–	9
4.	Виникнення і розвиток наукового управління	11	2	2	–	–	7	12	1	1	–	–	10
5.	Адміністративна школа управління	11	2	2	–	–	7	12	1	1	–	–	10
6.	Школа людських відносин. Сучасний біхевіоризм	12	2	2	–	–	8	11	1	–	–	–	10
7.	Розвиток наукового менеджменту	11	2	2	–	–	7	11	–	1	–	–	10
8.	Розвиток управлінської думки в Україні в XX-XXI столітті	11	2	2	–	–	7	11	–	1	–	–	10
	Всього годин:	90	16	16	–	–	58	90	6	6	–	–	78

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до окремих тем та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Студенти виконують індивідуальні завдання у формі рефератів та індивідуальних науково-дослідних завдань.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення розрахункових та ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

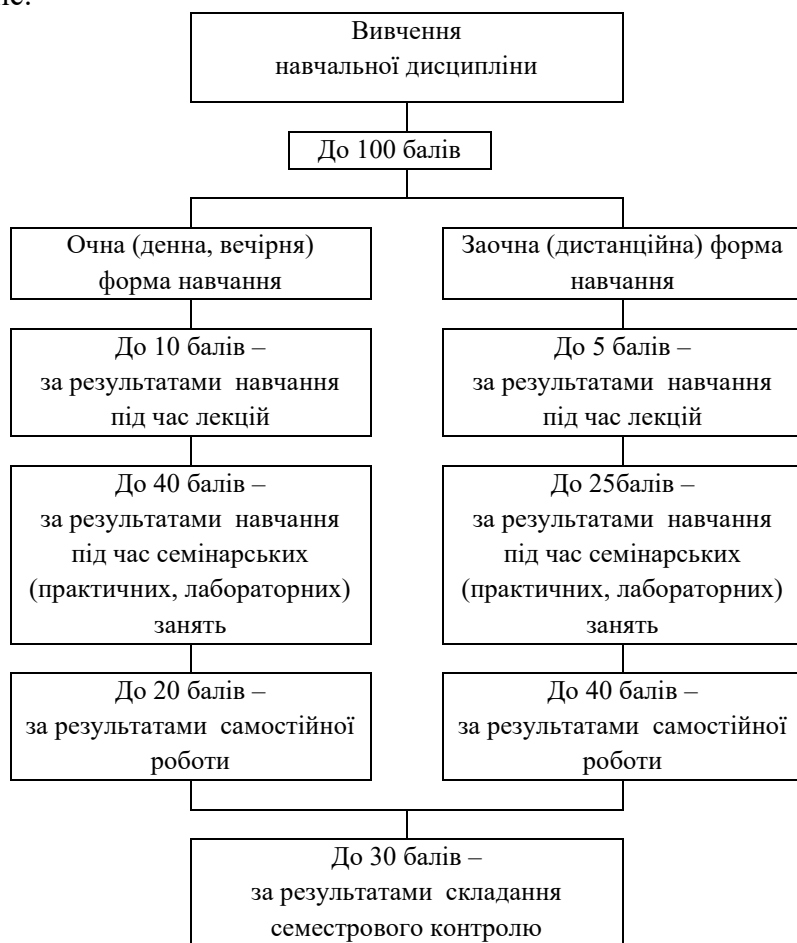
Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- 1) усне або тестове опитування у Гугл-формі щодо засвоєння матеріалу;
- 2) усне або тестове опитування у Гугл-формі на семінарських заняттях усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену. Структура екзаменаційного білету включає 2 теоретичних питання, 20 тестових завдань.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування студентам балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Підручники та навчальні посібники

1. Дідковська Л.Г. Історія вчень менеджменту: навч. посіб. Київ: Алерта. 2008. 477 с. URL:<https://www.bukinist.in.ua/rus/books/view/1706>.
2. Басва О. В. Менеджмент і адміністрування: в 2 ч. Ч. 1. Історія менеджменту. Теорія організацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 336 с. URL:https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/men_adm_1.pdf
3. Ковтун Н. С., Літовченко Б. В. Історія вчень менеджменту. Практикум : навчальний посібник. Дніпро. Університет митної справи та фінансів, 2019. 75 с. URL:<http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3732/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D1%82%D1%83%D0%BD.pdf/>
4. Кредисов А.І. Історія вчень менеджменту. Підручник. Київ. Знання України. 2001.300с. URL:<https://studfile.net/preview/8504675/>.
5. Кредісов А. І. Менеджмент в історичному розвитку як теорія. Підручник для вищих навч. заклад. Вид. 2-е, допов. та перероб. Київ: Знання України. 2019. 516с. URL:http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1313022.
6. Слоун А. Моя історія в General Motors: з новою передм. Пітера Друкера; пер. з англ. Ганна Литвиненко. Київ. Наш формат. 2020. 435 с. URL:https://nashformat.ua/products/ebook-moya-istoriya-v-general-motors-621384?srsId=AfmBOordhNtiGfWOF4kClhCe7gxPSdJnBveaXqeB0_lEvFQ5UHLDbbt0
7. Райнерт Ерік. Як багаті країни стали багатими... і чому бідні країни залишаються бідними. К. Самміт-книга. 2019. 416 с. URL: <https://nashformat.ua/products/yakbagatikrainy-staly-bagatymy...-i-chomu-bidni-krainy-zalyshayutsya-bidnymy-918709>.
8. Туленков М. В. Сучасні теорії менеджменту : навчальний посібник. К. Каравела, 2018. 304 с. URL:<https://openbook.in.ua/ne-hudozhnya-literatura/ekonomika-finansy-reklama/upravlinnya-menedzhment/sychasni-teoriyi-menedzhmenty-tylenkov-mv/>.
9. Шкільняк М. М. Менеджмент. Підручник. Тернопіль ЗУНУ. 2022 р. 258 с. URL:http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46199/1/MenedjmentD_B5_1.11.22.pdf/
10. Якобчук В. П. Історія економіки та економічної думки. Навч. посіб. К. «Центр учбової 20 літератури». 2015. 476 с. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Yakobchuk_V_P/Istoriia_ekonomiky_ta_ekonomichnoi_dumky.pdf?PHPSESSID=5iq3joq7cilsc2jutl3ctkvhp6.

7.2. Допоміжні джерела

11. Діброва А. Категорія «управління» як атрибут динамічних систем. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С.122-128.
12. Кудельський В.Е. Теоретичні та практичні сегменти моделювання управління збалансованого розвитку підприємства. *Грааль науки : міжнар. наук. журнал. Вінниця - Відень : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці»*. 2024. № 39. 784 с. С.156-162. URL: <https://DOI.org/10.36074/grail-of-science.10.05.2024.019>.
13. Кудельський В.Е., Старенький Ю.В. Погляди дослідників школи наукового управління. *Збірник матеріалів IX Міжнародна молодіжна науково-практична інтернет-конференція Наука і молодь у XXI сторіччі : (м. Полтава, 30 листопада 2023 року)* с.499-501. URL: http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/13368/1/7_removed.pdf.
14. Мурашко І. Історичні передумови формування сучасного менеджменту *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. Серія: Історичні науки. 2022. Випуск 59. С.96-104. URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/637/553>.
15. Некрасов Я. Історія економіки операційного менеджменту. URL:<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=393>.
16. Нікітенк О. В. Історія менеджменту інновацій та змін: від зародження ідей до

- сучасних трансформаційних практик. Збірник наукових праць *GUMANITIES STUDIES* С.266-276 URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/312186/303255>.
17. Овчиннікова Т.В. Еволюція теорії менеджменту в українській економічній думці як пошук ефективних методів управління людською діяльністю. *Інститут підприємництва та перспективних технологій при Національному університеті «Львівська політехніка»*. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/5f6673ec-c593-4021-b6b8-290e47852ca4/content>.
 18. Соловійов В.М. Новий державний менеджмент: визначення, сутність і генеза поняття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. № 1. С. 80 – 83. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknud_2014_1_25.
 19. Ситник Й.С. Еволюція управління персоналом та людського фактора в системі менеджменту підприємств. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 2. 2016. С.209-215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cxeebu_2016_2_41
 20. Усіченко І. Історія розвитку менеджменту: від давніх часів до наших днів. *Економіка та суспільство*. Випуск. 59. 2024. С96-104. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3499/3428>.
 21. Яшкін Н.В. Екскурс в історію менеджменту. *Економіка та держава*. 2010. № 6. С. 30 – 33. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2010/11.pdf.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України URL: <http://mon.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
6. Пошукова система Google Scholar URL: <http://scholar.google.com.ua/>.
7. Пошукова система Scopus URL: <http://www.scopus.com/home.url>.